



Referanser: KM 10/15, KM 13/16, KR 51/17

Arkivsak: 17/05040-33

Kirkerådets sammensetning - 2. gang

Sammendrag

Ved endring av kirkeloven fra 1. januar 2017 er bestemmelsene om Kirkerådets sammensetning åpnet opp, slik at Kirkemøtet langt på vei står fritt til å bestemme sammensetningen. Kirkerådet har tidligere foreslått, med støtte fra kirkemøtekomiteen som behandlet regler for valg av Kirkeråd i 2016, at Kirkemøtet bør foreta en ny gjennomgang av reglene for valg og sammensetning av Kirkerådet før valget i 2020.

For at nye regler skal kunne anvendes ved valget av Kirkerådet i 2020, må reglene behandles av Kirkemøtet i 2019. Etter Kirkerådets vurdering er det mest hensiktsmessig å dele saken i to kirkemøtebehandlinger; 1) avklaring av Kirkerådets sammensetning i 2018 og 2) vedtakelse av nye regler for valg av Kirkerådet i 2019. Bakgrunnen for dette er at reglene for valg av Kirkerådet vil kunne utformes svært forskjellig, avhengig av hvilken sammensetning rådet skal ha.

I forlengelsen av ny kirkeordning som følge av ny lovgivning om Den norske kirke, kan det eventuelt bli behov for en ny gjennomgang av Kirkerådets sammensetning. Det vil i så fall gjelde fra valget i 2024.

Kirkerådet sendte 26. september 2017 et høringsnotat om Kirkerådets sammensetning på høring til alle bispedømmeråd, Bispemøtet, Det teologiske menighetsfakultet, Det teologiske fakultet, VID vitenskapelige høgskole, Presteforeningen, Fagforbundet teOLOgene og KA med høringsfrist 8. november 2017. På grunn av kort saksbehandlingstid, ble det innvilget utsatt høringsfrist til de høringsinstanser som søkte om det.

I tillegg til høringsinstansene nevnt ovenfor, har fire biskoper avgitt selvstendige høringsuttalelser. Kirkerådet har totalt mottatt 23 høringsuttalelser.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

1. Kirkemøtet går inn for at Kirkerådet skal bestå av 15 medlemmer, ut fra følgende føringer:
 - a. Det skal være ni leke medlemmer.
 - b. Det skal være en lek kirkelig tilsatt.
 - c. Det skal være fire prester.
 - d. Det skal være en biskop valgt av Bispemøtet, jf. kirkeloven § 25 første ledd.
 - e. Kirkerådets leder velges blant Kirkemøtets leke medlemmer.
 - f. Alle bispedømmer skal være representert i rådet.
 - g. Kirkerådets medlemmer må også være medlemmer av Kirkemøtet.
 - h. I tillegg møter lederne av Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd og Utvalg for ungdomsspørsmål i Kirkerådet med møte-, tale- og forslagsrett.
Det velges to personlige varamedlemmer per medlem valgt av Kirkemøtet.
2. Kirkemøtet ber Kirkerådet om å forberede en sak om regler for valg av Kirkerådet til Kirkemøtet i 2019, som bygger på sammensetningen ovenfor.
3. Kirkemøtet fastsetter med hjemmel i lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke (kirkeloven) § 25 siste ledd følgende endringer i regler 14. november 1997 nr. 1541 for Kirkerådets virksomhet:

§ 4 nr. 6 skal lyde:

Lederen av Mellomkirkelig råd, lederen av Samisk kirkeråd og *lederen av Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål* møter fast i Kirkerådet med tale- og forslagsrett.

Endringen trer i kraft fra det tidspunkt Kirkerådet bestemmer.

Saksorientering

Innholdsfortegnelse

Referanser: KM 10/15, KM 13/16, KR 51/17	1
Kirkerådets sammensetning - 2. gang	1
Sammendrag	1
Forslag til vedtak	2
Saksorientering	3
1. Bakgrunn	4
2. Dagens ordning og tidligere ordning	5
3. Kirkerådets ansvar og oppgaver	5
4. Ordninger i andre kirker	6
5. Spørsmålet om Kirkerådets sammensetning i <i>veivalghøringen</i> i 2015	6
6. Samvirkemodellen mellom valgte medlemmer og representanter for tjenesten med Ord og sakrament	7
7. Innledende tilbakemeldinger fra høringen	7
8. Sammensetning	10
8.1 Særlig om leder av Kirkerådet	10
8.1.1 Forslag i høringsnotatet	10
8.1.2 Høringsinstansenes synspunkter	10
8.1.3 Kirkerådets vurderinger	12
8.2 Kirkerådets sammensetning	13
8.2.1 Forslag i høringsnotatet	13
8.2.2 Høringsinstansenes synspunkter	14
8.2.3 Kirkerådets vurderinger	15
8.3 Representasjon av prester og lek kirkelig tilsatte	15
8.3.1 Forslag i høringsnotatet	15
8.3.2 Høringsinstansenes synspunkter	16
8.3.3 Kirkerådets vurderinger	20
8.4 Lederne i Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd	21
8.4.1 Forslag i høringsnotatet	21
8.4.2 Høringsinstansenes synspunkter	21
8.4.3 Kirkerådets vurderinger	22
8.5 Ungdomsrepresentasjon i Kirkerådet	22
8.5.1 Forslag i høringsnotatet	22
8.5.2 Høringsinstansene og Ungdommens kirkemøtets synspunkter	23
8.5.3 Kirkerådets vurderinger	24
9. Varamedlemmer	25
9.1 Forslag i høringsnotatet	25
9.2 Høringsinstansenes synspunkter	25
9.3 Kirkerådets vurderinger	26
10. Andre forslag fra høringen	26

11. Konsekvenser for utforming av valgreglene i etterkant av Kirkemøtet i 2018.....	28
12. Konsekvenser for kjønn og likestilling	29
13. Økonomiske og administrative konsekvenser.....	30

1. Bakgrunn

Kirkelovens bestemmelse om Kirkerådets sammensetning ble fra 1. januar 2017 endret. Dagens rettslige grunnlag for Kirkerådets sammensetning er regler for valg av Kirkeråd § 1-1. Da det sist ble gjort endringer i regler for valg av Kirkeråd på Kirkemøtet i 2016, uttalte komiteen i sak KM 13/16 følgende:

Komiteen slutter seg (...) til Kirkerådets anbefaling om at Kirkemøtet foretar en ny gjennomgang av reglene for valg og sammensetning av Kirkerådet før valget i 2020. Reglene må bidra til å styrke demokratiet i kirken, og blant de spørsmålene som må vurderes er antall medlemmer, andelen prester, representasjon av leke kirkelig tilsatte og om alle bispedømmene skal ha minst én representant.

For at nye regler skal kunne anvendes ved valg av nytt Kirkeråd i 2020, må reglene behandles av Kirkemøtet i 2019. Etter Kirkerådets vurdering er det mest hensiktsmessig å dele saken i to kirkemøtebehandlinger; 1) avklaring av Kirkerådets sammensetning i 2018 og 2) vedtakelse av nye regler for valg av Kirkerådet i 2019. Bakgrunnen for dette er at reglene for valg av Kirkerådet vil kunne utformes svært forskjellig, avhengig av hvilken sammensetning rådet skal ha. Denne saken er avgrenset til den første delen om Kirkerådets sammensetning. En ser tegn til at det er begynnende gruppedannelser i Kirkemøtet. Saken er avgrenset fra å gå nærmere inn på konsekvenser av dette knyttet til Kirkerådets sammensetning, men det vil kunne være behov for å komme tilbake til dette på et senere tidspunkt.

I forbindelse med den nye kirkeordningen vil det være aktuelt å vurdere om en skal videreføre betegnelsen lek for å beskrive de medlemmene som ikke tilhører kategoriene prest eller lek kirkelig tilsatt eller erstatte betegnelsen med et annet navn. Denne saken er avgrenset fra å gå inn på dette spørsmålet. Kirkerådet vil komme tilbake til spørsmålet i forbindelse med utarbeidelsen av den nye kirkeordningen.

Kirkerådet sendte 26. september 2017 et høringsnotat om Kirkerådets sammensetning på høring til bispedømmeråd, Bispemøtet, Det teologiske menighetsfakultet, Det teologiske fakultet, VID vitenskapelige høgskole, Presteforeningen, Fagforbundet teoLOGene og KA med høringsfrist 8. november 2017. Ettersom høringsnotatet ikke var rådsbehandlet før det ble sendt på høring, ble høringsspørsmålene søkt formulert nøytrale uten foreløpige vurderinger fra Kirkerådet.

I tillegg til høringsinstansene nevnt ovenfor, har fire biskoper avgitt selvstendige høringsuttalelser. Kirkerådet har mottatt 23 høringsuttalelser. Til Kirkerådets møte i desember var det mottatt 19 høringsuttalelser. I etterkant har det kommet inn høringsuttalelse fra Borg bispedømmeråd og Borg biskop. Sør-Hålogaland bispedømmeråd, som hadde fått innvilget utsatt høringsfrist til 15. desember 2017, sendte sin høringsuttalelse til Kirkerådet 18. desember 2017. Senere leverte Sør-Hålogaland biskop en høringsuttalelse datert 21. desember 2017, mottatt 22.

desember 2017. Disse sent innkomne uttalelsene er likevel innarbeidet i saksdokumentet.

2. Dagens ordning og tidligere ordning

Tidligere var det lovbestemt at Kirkemøtet på sitt første møte i bispedømmerådernes valgperiode skulle velge et Kirkeråd bestående av ti leke medlemmer, hvorav en er kirkelig tilsatt, og fire prester, alle med personlige varamedlemmer, samt at alle bispedømmeråd skulle være representert i rådet. I tillegg skulle rådet ha som medlem en biskop med varamedlem, valgt av Bispemøtet. Kirkemøtet har inntil videre valgt å videreføre denne sammensetningen gjennom bestemmelser i regler for valg av Kirkeråd § 1-1. I tillegg til de nevnte medlemmene, har Kirkemøtet fastsatt at lederen av Mellomkirkelig råd og lederen av Samisk kirkeråd møter i rådet med tale- og forslagsrett, jf. regler for Kirkerådets virksomhet § 4 nr. 6.

Frem til valget av Kirkerådet i 2010, skulle Kirkemøtet velge elleve medlemmer fra bispedømmerådene og tre medlemmer valgt på såkalt fritt grunnlag samt en biskop valgt av Bispemøtet. Med fritt grunnlag menes det at disse ble valgt uavhengig av om de satt i et bispedømmeråd eller ikke. Av de tre medlemmene som ble valgt på fritt grunnlag var det fastsatt i valgreglene at det skulle velges to leke medlemmer og en prest. Disse ble både medlemmer av Kirkerådet og av Kirkemøtet. Ofte ble lederen av Kirkerådet valgt på fritt grunnlag. Ordningen med medlemmer av Kirkerådet og Kirkemøtet valgt på fritt grunnlag ble avvirket i forbindelse med innføringen av demokratireformen i Den norske kirke fra 2010 på bakgrunn av at utredningen *Styrket demokrati i Den norske kirke* la til grunn at Kirkemøtet ikke burde ha anledning til å supplere seg selv.

I dag er det lovbestemt kun at Kirkerådet består av et antall medlemmer med personlige varamedlemmer, valgt av Kirkemøtet, og en biskop med varamedlem valgt av Bispemøtet, jf. kirkeloven § 25 første ledd. Det innebærer at Kirkemøtet – innenfor rammene i kirkeloven § 25 første ledd – står fritt til å gjøre endringer i Kirkerådets sammensetning.

3. Kirkerådets ansvar og oppgaver

Kirkerådets sammensetning bør ses i sammenheng med Kirkerådets ansvar og oppgaver. Kirkerådets ansvar og myndighet har utviklet seg betydelig siden det første Kirkerådet ble valgt i 1970. Etter kirkeloven § 25 har Kirkerådet i dag ansvar for å forberede de saker som skal behandles av Kirkemøtet og iverksette Kirkemøtets beslutninger samt lede kirkens arbeid på nasjonalt nivå. Det innebærer at Kirkerådet er Kirkemøtets utøvende organ og at Kirkerådet kan opptre på vegne av Kirkemøtet, selv uten særskilt delegasjon. Videre har Kirkerådet fra 1. januar 2017 hatt ansvaret for at økonomiforvaltningen og økonomistyringen av de midlene som Kirkemøtet disponerer, er forsvarlig. Kirkerådet skal også fastsette regnskapet for de midlene som Kirkemøtet disponerer.

4. Ordninger i andre kirker

Det er mest aktuelt å sammenligne Kirkerådet i Den norske kirke med Kyrkostyrelsen i Svenska kyrkan og Kyrkostyrelsen i Den evangelisk-lutherske kirke i Finland.

I Svenska kyrkan består kyrkostyrelsen av erkebiskopen og fjorten medlemmer valgt av Kyrkomötet. For de valgte medlemmene skal Kyrkomötet velge like mange varamedlemmer. Etter forslag fra Bispemötet velger Kyrkomötet også en biskop som varamedlem for erkebiskopen.¹ Erkebiskopen er leder av kyrkostyrelsen. Kyrkomötet velger to nestledere blant kyrkostyrelsens medlemmer.²

I Den evangelisk-lutherske kirke i Finland består kyrkostyrelsen av erkebiskopen, to biskoper valgt av Bispemötet, to prester valgt av Kyrkomötet og et lekt medlem fra hvert bispedømme valgt av Kyrkomötet. Erkebiskopen er leder av kyrkostyrelsen.

5. Spørsmålet om Kirkerådets sammensetning i *veivalghøringen* i 2015

Spørsmålet om Kirkerådets sammensetning ble tatt opp i høringen om *Veivalg for fremtidig kirkeordning* i 2015. I høringsnotatet ble det pekt på en del nærmere spørsmål som burde vurderes. Spørsmålene gikk blant annet på om Kirkerådet i dag har et passende antall medlemmer, om det bør gjøres endringer i andelen prester og representasjon av leke kirkelig tilsatte og om bestemmelsen om at hvert bispedømme skal ha minst én representant i Kirkerådet bør opprettholdes.

79 prosent av menighetsrådene og de kirkelige fellesrådene som uttalte seg til spørsmålet ga uttrykk for at Kirkerådets funksjon og sammensetning bør videreføres i hovedsak som i dag, 12 prosent gikk inn for at Kirkerådet bør sammensettes av en representant fra hvert av bispedømmerådene, preses og tre medlemmer valgt på fritt grunnlag for å ivareta bredde i kompetanse og representativitet, og 6 prosent mente at Kirkerådet bør få færre medlemmer, og at de velges ut fra kompetanse, uavhengig av geografisk spredning og tilknytning til alle bispedømmeråd. Enkelte høringsinstanser understreket betydningen av hensynet til samvirke mellom embete og råd i Kirkerådet.

Flertallet av biskopene og bispedømmerådene (16 uttalelser) gikk inn for at Kirkerådets sammensetning i hovedsak videreføres. *Borg biskop og bispedømmeråd* mente at man bør vurdere om Kirkerådet bør få færre medlemmer for å kunne fungere som et egnet styringsorgan, hvor medlemmene «velges ut fra variert kompetanse, samtidig som man tar hensyn til geografisk spredning og tilknytning til ulike bispedømmer». *Hamar bispedømmeråd* så behov for å justere sammensetningen av Kirkerådet slik at rådet «som demokratisk organ har tilstrekkelig kompetanse innen teologi, administrasjon, jus og økonomi blir viktig for å balansere og være til nytte for kirkerådets administrasjon». *Oslo bispedømmeråd* var av den oppfatning at «Kirkerådet bør få færre medlemmer som velges av Kirkemötet på fritt grunnlag ut fra kompetanse».

I forbindelse med at veivalgsaken ble behandlet av Kirkemötet i 2016, anbefalte Kirkerådet følgende forslag til vedtak i Kirkemötet:

¹ Kyrkoordningen 12 kap. 5 §.

² Kyrkoordningen 12 kap. 6 §.

Kirkemøtet mener at Kirkerådet i dag har et passende antall medlemmer, og at bestemmelsen om at hvert bispedømme skal ha minst én representant i Kirkerådet bør opprettholdes.

Kirkemøtet valgte imidlertid kun å vedta at «Kirkemøtet ber Kirkerådet utrede følgende temaer videre og fremme disse for Kirkemøtet:
(...)

c) Sammensetning av og valgordninger til (...) Kirkerådet, herunder spørsmål vedrørende representasjon fra ungdomsdemokratiet i Kirkerådet (sak KM 08/16 vedtakspunkt 3 c).»

6. Samvirkemodellen mellom valgte medlemmer og representanter for tjenesten med Ord og sakrament

Samvirkemodellen mellom valgte medlemmer og representanter for tjenesten med ord og sakrament, gjerne kalt «embete og råd-modellen», tilrettelegger den vigslede tjenesten med ord og sakrament og det allmenne prestedømmes plass i kirkestyret. Denne modellen, som ble uttrykt i Kirkemøtet i 1984 og har blitt gjentatt i ulike sammenhenger, er å forstå som én bestemt tilrettelegging av forholdet mellom to teologisk bestemte størrelser innen luthersk ekklesiologi: *den vigslede tjeneste med ord og sakrament* på den ene side og *det allmenne prestedømme* på den annen side, med sikte på å avklare deres ansvarsområder, roller og myndighet i kirkestyret:

«Det er for å tjene evangeliets fremme og forvaltningen av nådemidlene at menigheten skaper sine styringsorganer. Dette mandatet har sin basis i det allmenne prestedømme og i den offentlige tjeneste med ord og sakrament. Kirkens ledelse fremstår i et samvirke mellom dem som representerer menighetens leke medlemmer og dem som har fått overdratt det kirkelige embete. Det er menighetens valg av sine ansvarlige ledere i rådsorganene, og kirkens kall og oppdrag til embetsbærerne, som uttrykker at hele kirken bærer ansvar for kirkestyret og kirkens ordninger» (sak KM /84).

'Samvirke' er nøkkelordet. Det er 'det kirkelige embete' – den vigslede tjeneste med ord og sakrament – som i rådet (rådene) skal samvirke med det allmenne prestedømme. I tillegg til dette felles samvirke og ansvar for kirkens ledelse, har den vigslede (ordnede) tjenesten et særskilt ansvar for "den offentlige tjeneste med ord og sakrament".

Den vigslede tjenesten er representert i menighetsråd ved soknepresten, i kirkelig fellesråd ved prosten eller annen prest oppnevnt av biskopen, i bispedømmerådet ved biskopen og presten, i Kirkerådet gjennom preses og prestene og i Kirkemøtet gjennom biskopene og prestene.

7. Innledende tilbakemeldinger fra høringen

Noen av høringsinstansene har gitt tilbakemelding om at den korte høringsfristen på seks uker var uheldig. *Agder og Telemark bispedømmeråd* viste til at det ikke hadde vært mulig å behandle saken i rådet, men at rådet ga stiftsdirektøren fullmakt til å avgi en administrativ høringsuttalelse basert på de innspill som framkom i bispedømmerådets uttalelse om *Veivalg for fremtidig kirkeordning* i 2015. *Borg*

bispedømmeråd og Sør-Hålogaland bispedømmeråd vil avgi sin høringsuttalelse i etterkant av Kirkerådets første behandling i desember 2017.

Til dette kan det pekes på at det av kapasitetshensyn ikke har vært anledning til å få utarbeidet et høringsnotat og sendt det på høring før 26. september 2017. Det vises i denne sammenheng til at direktøren drøftet med Kirkerådets arbeidsutvalg 8. september 2017 om saken burde behandles på Kirkemøtet 2018, på bakgrunn av en høring høsten 2017, eller om saken burde utsettes til den kan behandles i sammenheng med *Kirkemøtets* sammensetning. Kirkerådets arbeidsutvalg ga i sitt vedtak i sak KR-AU 07/17 uttrykk for at «Kirkerådets arbeidsutvalg ønsker at første del av saken tas opp på Kirkemøtet 2018 og regelfastsetting på KM 2019». For å utrede saken ferdig til Kirkemøtet i 2018, så en det nødvendig å sende saken ut med kort høringsfrist.

Fagforbundet gir uttrykk for at høringen har blitt sendt til for få aktører:

«Innledningsvis må Fagforbundet gi uttrykk for at vi finner det smale utvalget høringsinstanser for denne saken betenkelig. Selv om det i høringsbrevet gjøres klart at alle kan avgi høringsuttale, utgjør listen av tilskrevne mottakere et utvalg som gis særskilt mulighet til å bli var høringen og respondere. Listen må også ses som et uttrykk for hvem Kirkerådet ser som naturlige interessenter i saken. Kirkerådet har alltid hatt et bredt og sammensatt ansvarsområde som i stor grad har påvirket hele Den norske kirkes virksomhet, lokalt, regionalt og nasjonalt. Derfor bør rådets sammensetning i utgangspunktet være gjenstand for en bred høring blant interessenter på området. Med tanke på det økte ansvaret som fulgte med virksomhetsoverdragelsen, og ikke minst den helt avgjørende betydningen kirkerådet vil få i utformingen av den fremtidige kirkeordningen, burde involvering av alle arbeidstakerorganisasjoner i Dnk, fellesrådene og menighetene mv være en selvfølge.»

Til dette kan det vises til at flere kirkelige organer gir tilbakemelding om en høringstretthet hvor de har gitt uttrykk for at de er lei av å måtte ta stilling til og uttale seg til Kirkerådets høringer. Det blir derfor vurdert fra sak til sak om den bør bli sendt på bred eller mer begrenset høring. I dette tilfellet ble det vurdert som tilstrekkelig å sende saken på begrenset høring, kombinert med at høringen ble lagt ut på Kirkerådets nettsider med mulighet for andre til å uttale seg. Det vises samtidig til at saken ble sendt på bred høring til alle menighetsråd, kirkelige fellesråd mv. som en del av *veivalghøringen* i 2015, og tilbakemeldingene derfra har blitt benyttet som et utgangspunkt for denne saken.

Noen høringsinstanser har vist til at saken om Kirkerådets sammensetning henger nært sammen med spørsmålet om Kirkerådets ansvar vis-a-vis andre sentralkirkelige organer samt Kirkemøtets sammensetning. *Bjergvin bispedømmeråd* uttaler for eksempel:

«Bjergvin bispedømmeråd finn det uheldig at sak om samansettinga av kyrkjerådet kjem til høyring uavhengig av sak om valordninga. Desse sakene heng tett saman og har konsekvensar i forhold til kvarandre. I utgangspunktet meiner vi difor at kyrkjemøtet bør behandle desse to sakene i samanheng. Dessutan vil vi peike på at det trengs ei utgreiing av høvesvis kyrkjemøtet og bispemøtet sitt ansvar i saker som gjeld lære- og liturgispørsmål.»

Fagforbundet uttaler:

«Kirkerådets sammensetning må etter Fagforbundets syn ses i sammenheng med et helhetlig bilde. Her blir Kirkemøtets sammensetning, det helhetlige kirkedemokratiet, fremgangsmåten for bispeutnevnelser samt Kirkemøtet og Kirkerådets ansvarsportefølje viktige brikker. Med regjeringens forslag til rammelov for Den norske kirke blir høringsnotatet etter Fagforbundets skjønn for tilbakeskuende. Kirkemøtet og Kirkerådet må rigges for de utfordringene som skal løses nå og i årene som kommer.»

Presteforeningen uttaler:

«Presteforeningen legger vekt på at det er sendt ut forslag til endringer i lovgrunnlaget for kirkelig reguleringskompetanse (forslag til lov om tros- og livssynssamfunn) som vil åpne mulighet for en samlet gjennomgang av kirkens organisering, og av sammensetningen av kirkelige styringsorganer. Presteforeningen mener eventuelle endringer i Kirkerådets sammensetning må sees i sammenheng med eventuelle andre endringer i sammensetningen av kirkens valgte organer og eventuelle endringer i kirkens organisasjonsstruktur.

Presteforeningen går derfor inn for at Kirkerådets sammensetning beholdes som i dag ved valg av Kirkeråd i 2020.»

Bispemøtet oppsummerer høringsuttalelsen sin med følgende:

«Som nevnt vurderer Bispemøtet det slik at Kirkerådets sammensetning må henge nært sammen med hvilke oppgaver det skal forvalte. Vi stiller derfor spørsmål ved om behandling av saken om Kirkerådets sammensetning bør utsettes til det er klart hva oppgavefordelingen mellom Kirkerådet, Bispemøtet, Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd skal være fremover. For Bispemøtets del gjelder dette særlig behandling av lære- og liturgisaker.»

KA uttaler:

«Vi forstår Kirkemøtets intensjonen med anmodningen om gjennomgang av Kirkerådets sammensetning at dette er en mindre revisjon av gjeldende ordning. Vi vil samtidig anbefale at det gjennomføres en bredere utredning om Kirkerådets ansvar, rolle og virkeområde i lys av den utvidede betydning Kirkerådet er i ferd med å få for hele Den norske kirke og vektleggingen av det kirkelige demokrati som grunnlag for styringen av Den norske kirke. En slik utredning bør også vurdere spørsmålet om valg og sammensetning av rådet på mer grunnleggende måte. Vi viser her bl.a. i KAs høringssvar i «Veivalgssaken» i 2015 der KA uttalte at Kirkerådet bør oppnevnes mer etter en styremodell der rådet står ansvarlig overfor Kirkemøtet.»

Som nevnt var det et element i vurderingen om en skulle utsette behandlingen av saken til den kunne ses i sammenheng med blant annet Kirkemøtets sammensetning i forbindelse med utarbeidelsen av kirkeordningen, men Kirkerådet har ønsket å gå videre med saken slik at sammensetningen for neste rådsperiode kunne avklares på Kirkemøtet 2018, etterfulgt av en fastsettelse av regler for valg av Kirkerådet på Kirkemøtet 2019.

Åpen folkekirke uttaler at:

«Etter at det er åpnet for forholdstallsvalg ved valget til bispedømmeråd og Kirkemøtet, ville en naturlig utvikling være at det valget til Kirkerådet også gjennomføres som forholdstallsvalg. En slik ordning vil også bidra til at mindretall i Kirkemøtet vil kunne sikres representasjon i Kirkerådet. Når Åpen folkekirke foreløpig er eneste liste i vanlig forstand med medlemmer i Kirkemøtet, ser vi at det er prematurt å endre valgreglene i denne retningen nå.»

8. Sammensetning

8.1 Særlig om leder av Kirkerådet

8.1.1 Forslag i høringsnotatet

I dag er Kirkemøtets valgte medlemmer valgbare til leder av Kirkerådet. Det innebærer at både valgte prester, leke kirkelig tilsatte og leke medlemmer av Kirkemøtet kan velges som leder av Kirkerådet, men i praksis har lederen alltid vært lek. Kirkemøtet har imidlertid tidligere gitt uttrykk for at det ikke ønsker å avgrense Kirkemøtets handlingsrom til kun å måtte velge leke ledere. Etter gjeldende ordning er det derfor mulig å velge prester og leke kirkelig tilsatte som leder av rådet.

Kirkemøtet har anledning til å fastsette at biskopen valgt av Bispemøtet kan bli lederen av Kirkerådet. I praksis ville det innebære at Bispemøtets preses også blir leder av Kirkerådet. En slik ordning ville tilsvare ordningene i Finland og Sverige. Samtidig ville det svekke tradisjonen i Den norske kirke med leke medlemmer som ledere i kirkestyret. I den sammenheng kan det pekes på at det i Svenska kyrkan er vanlig at soknepresten (kyrkoherden) også leder lokale rådsorganer og at biskopen leder stiftstyrelsen. I Den norske kirke har en ikke den samme tradisjonen for at biskopen leder styringsorganer som en har i andre kirker.

En fordel med preses som leder av Kirkerådet er at preses som ledende biskop vil ha en synlighet og plattform i media som en valgt kirkerådsleder – vanligvis – ikke vil kunne ha på samme måte. En slik ordning vil samordne ledelsesfunksjonen til Bispemøtet og Kirkerådet slik at det blir tydeligere hvem som er den øverste lederen i Den norske kirke. Det vil også kunne virke forenklende, ved at det blir mindre behov for intern koordinering om hvem som uttaler seg på vegne av Den norske kirke. Samtidig vil det endre balansen mellom den ordinerte tjeneste og de valgte rådsmedlemmene ganske betydelig, ved at den ordinerte tjeneste får lederansvaret for Kirkerådet. Det kan også oppstå spørsmål om lederens dobbeltrolle i de tilfeller Bispemøtet og Kirkerådet er uenige. En slik ordning vil også reise problemstillinger knyttet til eventuelle mistillitsforslag mot Kirkerådet og Kirkerådets leder. En fordel med å videreføre ordningen med at lederen av Kirkerådet ikke er biskop er at rådet ledes av den øverste demokratisk valgte lederen i Den norske kirke. En videreføring av dagens ordning sikrer også at balansen mellom den ordinerte tjeneste og valgte rådsmedlemmer ivaretas.

8.1.2 Høringsinstansenes synspunkter

Agder og Telemark bispedømmeråd, Bjørgvin bispedømmeråd, Hamar bispedømmeråd, Møre bispedømmeråd, Nord-Hålogaland bispedømmeråd, Stavanger bispedømmeråd, Presteforeningen og Det teologiske menighetsfakultet

(åtte høringsinstanser) går inn for at Kirkerådets leder skal velges blant de valgte medlemmene i Kirkemøtet. Blant disse er *Bjørgvin bispedømmeråd*, som uttaler:

«I tråd med tidligere anbefaling frå Kyrkjemøtet ønsker Bjørgvin bispedømmeråd å fastholde at Kyrkjerådets leiar skal veljast blant Kyrkjemøtets valde medlemmer. Bjørgvin bispedømmeråd ønsker ikkje at biskopen vald av Bispemøtet skal kunne vere valbar til vervet som leiar av Kyrkjerådet. Det er ikkje ønskeleg med ytterligere avgrensingar knytt til valbarheit.»

Borg bispedømmeråd, Tunsberg biskop, Tunsberg bispedømmeråd, Oslo bispedømmeråd, Fagforbundet, Kirkelig undervisningsforbund, KA og Åpen folkekirke mener at Kirkerådets leder bør velges blant de leke medlemmene av Kirkemøtet. *Tunsberg bispedømmeråd*, uttaler:

«Tunsberg bispedømmeråd vil foreslå at leder av Kirkerådet skal velges blant de leke medlemmene av Kirkemøtet. Det vil sikrer lederen en demokratisk plattform og være med på å opprettholde balansen mellom den ordinerte tjenesten og de leke medlemmene (...).»

Åpen folkekirke uttaler:

«Åpen folkekirke mener at leder av kirkerådet kun bør velges blant de i Kirkemøtet som er direkte valgt blant kirkens medlemmer. Dette er etter vår vurdering en naturlig utvikling i tråd med at det kirkelige demokrati skal styrkes og utvikles. Selv om dette vil være en justering av valgreglene, vil det ikke være en endring i praksis siden det har vært lang tradisjon for at valgt leder av Kirkerådet er valgt lek medlem.»

Sør-Hålogaland bispedømmeråd og Sør-Hålogaland biskop mener at lederen av Kirkerådet bør kunne velges fritt blant medlemmene i Kirkemøtet, og mener at det «forutsetter en endret sammensetning av Kirkerådets Arbeidsgiverutvalg (AGU)».

Nidaros bispedømmeråd uttaler:

«Det er et godt demokratisk prinsipp at et ledervalg er så åpent som mulig, og at lederen har en bred representasjon bak seg. Dette vil gi kirkerådslederen høy grad av legitimitet i kirke og samfunn. En svensk/finsk modell med ledende biskop som automatisk leder av Kirkerådet vil, slik valgordning for preses er i dag, ikke oppfylle et slikt prinsipp fullt ut. Derfor er det grunn til å videreføre muligheten for en lek kirkerådsleder. Det er for øvrig i tråd med ordninger i samfunnet for øvrig - at det er ledere/talspersoner på vegne av organisasjonen og en tilsvarende med demokratisk og folkevalgt mandat. En lek kirkerådsleder vil også utad – sammen med Preses – gi kirken et bredere uttrykk.»

Bispemøtet, Nord-Hålogaland biskop og Hamar biskop går inn for at Bispemøtets preses skal være leder av Kirkerådet. *Bispemøtet* relaterer spørsmålet til Kirkerådets ansvar og oppgaver:

«Den norske kirke har per i dag en noe uklar struktur hva gjelder ledelse og spørsmålet om hvem som er øverste leder i kirken. Dette følger av en todelt struktur mellom embete og råd.
(...)»

Slik det er i dag, er det Kirkerådet som fremmer saker som omhandler lærespørsmål til Kirkemøtet, det være seg liturgi- eller økumeniske saker. Biskopene er ansvarlige for læren, men Kirkerådet er saksbehandler og forslagsstiller. Denne praksisen fører til at de som er ansvarlige ikke har stor nok del i prosessen frem mot Kirkemøtet. Å gjøre preses i Bispemøtet til leder av Kirkerådet vil derfor kunne bidra til å sikre større samsvar mellom ansvar og saksinnstilling i lære- og liturgisaker.

I arbeidet mot ny kirkeordning må det gjøres en avklaring om hva som er Kirkerådets oppgaver, og hva som er Bispemøtets/biskopenes. Dersom læresaker legges til Bispemøtet, er det mindre behov for at preses i Bispemøtet skal lede Kirkerådet. Da vil ordningen skape et tydeligere skille mellom et embete som er ansvarlig for læresaker (teologi/kirkefag), og en rådsstruktur som er ansvarlig for økonomi, strategi osv. (administrasjon). Disse to linjene vil samles i Kirkemøtet som er det høyeste organet.

Bispemøtet mener at det med gjeldende ansvars- og oppgavefordeling mellom Kirkerådet og Bispemøtet vil være saksvarende at Bispemøtets preses også er Kirkerådets leder.»

Nord-Hålogaland biskop legger også vekt på følgende:

«Det blir i høringsnotatet problematisert at det er tendenser til «gruppedannelser» i Kirkemøtet. En ordning der preses leder Kirkerådet vil være en motvekt til dette, og kan medvirke til en konsensusbasert kirke, der ikke splittelse virker lammende på kirkens arbeid.»

Presteforeningen, som går inn for at dagens ordning bør videreføres på nåværende tidspunkt, uttaler:

«Dersom preses/ledende biskop blir leder ex officio av Kirkerådet, vil det innføre et nytt prinsipp i Den norske kirkes kirkeordning, som bør sees i en større sammenheng. Den norske kirkes styringsstruktur er i dag basert på samvirke mellom den vigslede tjeneste med ord og sakrament og det allmenne prestedømme (embete og råd). Konsekvensene for dette samvirket av en slik ex officio-ordning må i så fall avklares.»

Borg biskop «mener at man bør gjeninnføre ordningen fra før 2010, som gir mulighet for at Kirkerådets leder kan velges på fritt grunnlag.»

8.1.3 Kirkerådets vurderinger

I høringsrunden ble det fremmet fire alternative forslag til hvem som skal kunne velges til Kirkerådets leder:

1. Kirkerådets leder kan velges blant medlemmene av Kirkemøtet. Det innebærer at alle medlemmer av Kirkemøtet, inkludert prest, lek kirkelig tilsatt og biskop, kan velges.
2. Kirkerådets leder kan velges blant de valgte medlemmene av Kirkemøtet, i prinsippet også blant valgte prester og valgte leke kirkelig tilsatte.
3. Kirkerådets leder kan velges blant de valgte *leke* medlemmene av Kirkemøtet. Dette er i tråd med praksis, men vil innebære at Kirkemøtet begrenser sitt eget handlingsrom til å velge andre valgte medlemmer av Kirkemøtet til leder.

4. Biskopen valgt av Bispemøtet, i praksis Bispemøtets preses, blir leder av Kirkerådet.

En eventuell gjeninnføringen av ordningen fra før demokratireformen i Den norske kirke fra 2010 av, hvor Kirkerådets leder kunne velges på fritt grunnlag, anses som mindre aktuell.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd og Sør-Hålogaland biskop mener at alternativ 1 forutsetter en endret sammensetning av Kirkerådets Arbeidsgiverutvalg (AGU). I henhold til mandat for Arbeidsgiverutvalget (AGU), vedtatt av Kirkemøtet i sak KM 09/17, gjelder følgende bestemmelser om AGUs sammensetning: «Arbeidsgjevarutvalet har 4 medlemmer, valt av og mellom Kyrkjerådet sine medlemmer. Arbeidstakarar i Den norske kyrkja kan ikkje veljast som medlemmer av utvalet. Preses er unnateke dette». Kirkerådet kan ikke se at det faktum at også biskopene – i tillegg til dagens mulighet for lek, lek kirkelig tilsatt og prest – kan velges til Kirkerådets leder, må medføre at bestemmelsen om AGUs sammensetning må endres. Snarere vil bestemmelsen, etter Kirkerådets vurdering, fortsatt være dekkende, uavhengig av hvilket av alternativene nevnt ovenfor Kirkemøtet velger.

Det vises til at det er stor oppslutning om alternativ 2 og 3. Dette trekker i retning av at alternativ 2 eller 3 bør velges. Alternativ 1 innebærer at Kirkemøtet holder mulighetene for seg selv åpne til å velge for eksempel en prest eller en lek kirkelig tilsatt (dersom disse kategoriene videreføres). Alternativ 3 innebærer at Kirkemøtet innskrenker fremtidige møter sitt handlingsrom i valget av leder, noe som kan begrunnes i et ønske om at det *skal* velges en leder av Kirkerådet som er valgt direkte av kirkemedlemmene. Kirkerådet anbefaler at Kirkerådets leder skal velges blant de valgte leke medlemmene av Kirkemøtet.

8.2 Kirkerådets sammensetning

8.2.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådets ansvar og oppgaver har blitt større som følge av lovendringene som trådte i kraft 1. januar 2017. Kirkerådet leder kirkens arbeid på nasjonalt nivå og fungerer som en form for styre for Den norske kirke. Kirkerådet er utøvende organ for Kirkemøtet og dermed også for rettssubjektet Den norske kirke og for trossamfunnet Den norske kirke. Kirkerådet har også et særskilt ansvar for at økonomiforvaltningen og økonomistyringen av de midlene som Kirkemøtet disponerer, er forsvarlig. Videre har Kirkerådet ansvaret for å forberede de saker som skal behandles av Kirkemøtet og iverksette de beslutninger Kirkemøtet fatter.

Etter dagens regler er det krav om at hvert bispedømmeråd skal være representert i rådet. Med tanke på fremtidige regler, reiser dette to spørsmål. For det første er det et spørsmål om det fortsatt skal være krav til at hvert bispedømme er representert i Kirkerådet, for det andre er det et spørsmål om hvert bispedømmeråd bør være representert i Kirkerådet. I og med at Kirkerådet har ansvar for å lede kirkens arbeid på nasjonalt nivå kan det være hensiktsmessig at alle bispedømmer i landet er representert i Kirkerådet. Et flertall av høringsinstansene i høringen om *Veivalg for fremtidig kirkeordning* gikk inn for dette.

For det andre er det spørsmål om hvert bispedømmeråd bør være representert i Kirkerådet. Etter gjeldende ordning består Kirkemøtet av bispedømmerådene og ett medlem valgt etter særskilte regler fastsatt av Kirkemøtet. Kirkemøtet har vedtatt at

en skal komme tilbake til spørsmålet om sammensetningen av Kirkemøtet, hvilket en etter planen vil gjøre i forbindelse med utarbeidelsen av kirkeordningen etter 2020. Siden denne høringsprosessen vil få virkning før ikrafttredelsen av ny kirkeordning, bør en ikke forskuttere eventuelle endringer i Kirkemøtets sammensetning som vil kunne komme på et senere tidspunkt. Samtidig bør bestemmelsen om Kirkerådets sammensetning formuleres slik at den kan stå seg over tid. Spørsmålet om hvert bispedømmeråd bør være representert i Kirkerådet kan i stedet omformuleres til et spørsmål om man må være medlem av Kirkemøtet for å være valgbar til Kirkerådet. I og med at Kirkerådet er det utøvende organet for Kirkemøtet og har en viktig rolle i å forberede sakene som skal behandles av Kirkemøtet og iverksette Kirkemøtets beslutninger, kan det være hensiktsmessig at medlemmene av Kirkerådet også er medlemmer av Kirkemøtet. Det kan også vurderes å fastsette at *et flertall* av medlemmene må være medlemmer av Kirkemøtet.

I dag er det 15 medlemmer av rådet. I tillegg er det fastsatt at leder i Mellomkirkelig råd og leder i Samisk kirkeråd møter i rådet med tale- og forslagsrett. Som daglig leder av rådet møter også Kirkerådets direktør. Det innebærer at det er 18 personer som deltar i møtet med tale- og forslagsrett, hvorav 15 medlemmer har stemmerett. Av hensyn til gjennomføringen av effektive møter, bør antagelig ikke antallet medlemmer bli mye større enn det er i dag.

8.2.2 Høringsinstansenes synspunkter

Det er bred oppslutning blant høringsinstansene (21 av 23 høringsinstanser) om å videreføre ordningen hvor alle bispedømmer er representert i Kirkerådet og kravet om at Kirkerådets medlemmer skal velges blant Kirkemøtets medlemmer.

Fem høringsinstanser, *Stavanger bispedømmeråd, Bjørgvin bispedømmeråd, Møre bispedømmeråd, Oslo bispedømmeråd* og *Åpen folkekirke*, presiserte at medlemmene fra bispedømmene bør være begrenset til de leke og at andre medlemmer velges på særskilte kvoter i stedet, for å forenkle valget.

KA uttaler følgende om representasjon fra bispedømmene:

KA kan vanskelig se at det er forhold ved Kirkerådets arbeidsmåte eller ansvar som tilsier at bispedømmevis representasjon er avgjørende for rådets arbeid. KA vil likevel anbefale at nåværende ordning med bispedømmevis representasjon videreføres i denne justeringen av regelverket, bl.a. på bakgrunn av at antall medlemmer i rådet opprettholdes. På sikt bør det arbeides mer grunnleggende med rådets oppgaver, antall medlemmer og sammensetning, og her er den bispedømmevise representasjon en ordning som bør revurderes på nytt.

Borg biskop og *Det teologiske menighetsfakultet*, som går inn for andre løsninger. *Det teologiske menighetsfakultet* uttaler:

«Ved å hensynta behovet for en effektiv størrelse, kompetansebehov og representativitet tenker vi det hensiktsmessig med en tredeling av kriteriegrunnlag for medlemskap i Kirkerådet, fortrinnsvis slik:

- 5/7 regionale leke representanter fra Kirkemøtet,
- 5/3 tjenesterepresentanter fra Kirkemøtet, antydningvis med 4 vigslede medarbeidere (2 av disse prester),
- preses

- 4 profesjonelle / faglige medlemmer (kan, men må ikke være medlemmer av Kirkemøtet), fremmet for Kirkemøtet av en valgkomité
- Dette blir samlet 15 representanter slik som nå.»

Borg biskop mener «at det ikke er nødvendig at hvert bispedømme er representert i Kirkerådet, men det er viktig at geografi er et vesentlig kriterium ved sammensetningen.»

Noen høringsinstanser presiserte at lederen av Mellomkirkelig råd, lederen av Samisk kirkeråd og lederen av Utvalg for ungdomsspørsmål ikke nødvendigvis må være medlem av Kirkemøtet.

Borg bispedømmeråd mener alle som velges til Kirkerådet må være valgt inn til Kirkemøtet, men ber om at det blir

«utredet en ordning der de valgte representantene til Kirkerådet går ut av Kirkemøtet og suppleanter velges til disse plassene. Kirkerådets medlemmer må i så fall beholde møte-, tale- og forslagsrett i Kirkemøtet/bispedømmerådet, men ikke stemmerett.»

Borg biskop mener også at dette bør vurderes.

8.2.3 Kirkerådets vurderinger

På bakgrunn av høringen så langt anbefales det å videreføre ordningen hvor alle bispedømmer er representert og kravet om at Kirkerådets medlemmer skal velges blant Kirkemøtets medlemmer.

I spørsmålet om det bare bør være leke medlemmer som skal velges som representanter fra bispedømmene, avhenger svaret av hvor mange medlemmer en går inn for i de ulike kategoriene. Dersom en går inn for at det skal være elleve leke medlemmer vil gjennomføringen av valget forenkles betraktelig. Dette vil også gjelde dersom lederen velges som en av de elleve leke.

For å begrense antallet medlemmer i Kirkerådet, anbefaler Kirkerådet at det fortsatt skal velges ni leke medlemmer.

8.3 Representasjon av prester og lek kirkelig tilsatte

8.3.1 Forslag i høringsnotatet

I dag sitter det fire prester – i tillegg til biskopen – i Kirkerådet. Det innebærer at en tredjedel av medlemmene i Kirkerådet representerer den ordinerte prestatjenesten. Kirkemøtet står fritt til å fastsette hvor mange prester som skal være medlemmer av Kirkerådet.

Etter dagens ordning har Kirkerådet ansvar for å forberede lære- og liturgisaker til Kirkemøtet – i et samvirke med Bispemøtet. Dette ansvaret kan tilsi at det er flere medlemmer i Kirkerådet som har teologisk og liturgisk kompetanse. I forbindelse med ny kirkeordning vil spørsmålet om Bispemøtets rolle i den sentralkirkelige strukturen bli vurdert, noe som vil kunne få betydning for Kirkerådets rolle i lære- og liturgisaker.

I likhet med andre kirkelige rådsorganer bygger Kirkerådets sammensetning på det såkalte *embete og råd*-prinsippet. Dette går ut på at kirkestyret i Den norske kirke lokalt, regionalt og nasjonalt bygger på et samvirke mellom de som har et særskilt ansvar for den offentlige tjeneste med ord og sakrament og valgte representanter for kirkemedlemmene. Særlig biskopens, men også prestenes, plass i Kirkerådet kan forstås som en del av den ordinerte tjenestens representasjon og samvirke med de leke representantene for kirkemedlemmene.

Etter dagens regler er det én lek kirkelig tilsatt som er medlem av Kirkerådet. I forbindelse med utarbeidelsen av ny kirkeordning vil spørsmålet om lek kirkelige tilsattes representasjon i Kirkemøtet – og i forlengelsen av det i Kirkerådet – bli vurdert. I denne sakens tidsperspektiv vil det i hvert fall i begynnelsen være slik at leke kirkelige tilsatte vil være medlemmer av Kirkemøtet. Innenfor dette tidsperspektivet kan det være et spørsmål om de leke kirkelige tilsatte fortsatt skal ha en egen plass i rådet, eller om de for eksempel vil kunne bli valgbare på lek kvote.

8.3.2 Høringsinstansenes synspunkter

Høringsinstansene har delte oppfatninger når det gjelder spørsmålet om antall prester og leke kirkelig tilsatte i Kirkerådet.

Antall prester

Hamar bispedømmeråd gir uttrykk for følgende syn:

«Det er lang tradisjon for at rådene i Den norske kirke er sammensatt ut fra prinsippet om en felles styringsmodell for den ordinerte tjeneste og leke representanter. Hamar bispedømmeråd mener denne ordningen også bør gjenspeiles i Kirkerådets sammensetning. Det handler om å gjenspeile hvordan myndighet ellers er fordelt i kirkeordningen, i et gjensidig samvirke mellom embete og råd.

Hamar bispedømmeråd har ikke sterke synspunkt på det nøyaktige antallet prester som bør velges til Kirkerådet, men mener en bør tilstrebe god balanse mellom leke og den ordinerte tjeneste.»

Hamar biskop og *Bjergvin bispedømmeråd* gir uttrykk for tilsvarende vurderinger.

Tunsberg biskop og *Tunsberg bispedømmeråd* «mener at dagens ordning bør videreføre[s] inntil videre.» *Møre bispedømmeråd* og *Presteforeningen* anbefaler også at man har likt antall prester som i dag. *Stavanger bispedømmeråd* går også inn for å videreføre en ordning med fire prester og viser til at det «mener at det er riktig at om lag en tredjedel av Kirkerådets medlemmer bør være prester, og at biskopens representant er inkludert i denne andelen». *Fagforbundet* går inn for at presteandelen ikke økes.

Borg bispedømmeråd uttaler:

«Slik ordningen er i dag velges det inn fire prester i Kirkerådet, i tillegg til representant for biskopene. Borg bispedømmeråd er delt når det gjelder vurderingen av om denne ordningen bør videreføres, eller om prestenes representasjon i Kirkerådet bør reduseres.

Det som taler for at dagens ordning videreføres er at prestene tilfører Kirkerådet viktig teologisk kompetanse og at fire prester kan målbære ulike teologiske posisjoner. Det som taler for at prestenes representasjon reduseres til én representant, er at dette begrenser at en særlig yrkesgruppe blir overrepresentert. Videre er den geistlige linjen allerede tydelig representert gjennom at en av biskopene sitter i Kirkerådet.

En mulig mellomløsning er at man reduserer antall prester til 2-3 representanter.»

Nidaros bispedømmeråd «mener antall ordinerte prester – inkludert bispemøtets representant (preses) – ikke bør overskride 25% av rådet.» *Åpen folkekirke* er inne på noe lignende i sin høringsuttalelse:

«Åpen folkekirke mener at den geistlige representasjonen i Kirkerådet bør være tilnærmet like stor som den er i Kirkemøtet og bispedømmeråd, rundt 20%. Geistlige – med ansvar for forvaltningen av ord og sakrament – både har og bør ha en helt sentral plass i styringen av Den norske kirke. Vi kan likevel ikke se at det er gode argumenter for at andelen bør være større i Kirkerådet enn den er i Kirkemøtet, som er det øverste myndighetsorganet for Den norske kirke.

Demokratireformen i Den norske kirke ga representantene som er valgt gjennom kirkevalget økt andel av medlemmene i Kirkemøtet. Sammensetningen av Kirkerådet bør i større grad avspeile anerkjennelsen av kirkedemokratiet i kirkens styrende organer. Vi foreslår derfor at antallet prester i Kirkerådet reduseres fra 4 til 2. I tillegg bør preses fortsatt være biskopenes representant i Kirkerådet.»

Agder og Telemark bispedømmeråd går også inn for å redusere antallet prester til to. Det samme gjør *KA*. *Oslo bispedømmeråd* er delt i spørsmålet, men et simpelt flertall går inn for to prester. *Sør-Hålogaland bispedømmeråd* og *Sør-Hålogaland biskop* går inn for at det skal være minst to prester.

Kirkelig undervisningsforbund går inn for at det skal være én prest:

«KUFO mener det prinsipielt ikke behøver å være flere prester enn andre yrkeskategorier i KR. Prestelinjen er jo representert ved at en av biskopene har sete i KR. Dersom KR kommer i behov av utvidet teologisk kompetanse for eksempel i forbindelse med liturgisaker eller lignende kan nødvendig kompetanse innhentes eksternt. Dette må jo skje i andre saker og kan også skje i denne typen saker. KUFO mener derfor det bør velges en lek medlem til KR fra hvert bispedømme og at det i tillegg velges en prest og en lek kirkelig tilsatt blant kirkemøtets medlemmer innenfor disse kategoriene. Alternativt som et subsidiert ståsted mener KUFO det ikke bør sitte ansatte i KR i det hele tatt (bortsett fra biskop).»

Noen høringsinstanser tar til orde for å endre inndelingen fra *prester* og *leke kirkelige tilsatte* til *prester*, *vigslede* og *leke kirkelige tilsatte*. *Nord-Hålogaland bispedømmeråd* – med tilslutning fra *Nord-Hålogaland biskop* – uttaler:

I høringsnotatet er en viktig gruppe tilsatte i kirken utelatt, eller i det minste omtalt med en betegnelse som ikke er dekkende. Tilsatte i ulike vigslede stillinger (kantorer, diakoner og kateketer) blir omtalt som «lek kirkelig

tilsatt», noe de ikke er. Denne gruppen er heller ikke prester, og blir derfor ikke betegnet med sin rette betegnelse i notatet. Dette er noe som må rettes opp i når de endelige reglene kommer på plass. Det må komme et skille mellom leke tilsatte, tilsatte i vigslende stillinger og prester.

Nord-Hålogaland bispedømmeråd vil at bredden i de kirkelige tjenester også skal komme til uttrykk i Kirkerådets sammensetning. Skal dette skje uten at de tilsatte blir for dominerende, må tallet på prester ned. Vi ønsker en sammensetning av Kirkerådet der det er tre prester, to tilsatte i vigslende stillinger (kantore, kateket, diakon) og en lek tilsatt.

I *Menighetsfakultetets* forslag inngår 5/3 tjenesterepresentanter, antydningvis med 4 vigslende (2 av dem prester).

Bispemøtet mener på den annen side at representasjonen av prester/biskoper i Kirkerådet bør styrkes:

«Det sitter i dag fem prester (inkl biskopen) i Kirkerådet, og dette utgjør 1/3 av medlemmene. Dette gir en ubalanse mellom råd og embete, der rådsmedlemmet har en betydelig overvekt. Så lenge Kirkerådet innstiller på saker til Kirkemøtet også i saker som omhandler lære, kan dette tilsi at man bør styrke den geistlige/biskopelige representasjon i KR.

Det bør videre vurderes om den geistlige representasjon i Kirkerådet ikke også bør gi rom for at flere biskoper gis plass i rådet. Så lenge Kirkerådet er saksbehandler og innstiller til saker som omhandler lærespørsmål, må det også problematiseres at det kun er én biskop i Kirkerådet. Bispembetet i Den norske kirke er selvstendig, og en kan vanskelig argumentere for at biskopenes enhetlige stemme er hørt ved at preses i Bispemøtet er representert i organet. Å øke antallet biskoper i Kirkerådet trekke biskopene sterkere med i Kirkerådets innstilling på læresaker, og også reflektere en større bredde i bispekollegiet.»

Borg biskop uttaler:

«Borg biskop mener at Bispemøtets arbeidsutvalg, som består av tre biskoper, bør være medlem i Kirkerådet. De representerer både de vigslende tjenester og helhetlig ledelse. Det er ikke naturlig at lokale prester har representasjon i Kirkerådet, deres deltagelse i kirkelig råd utfoldes på soknenivå, bispedømmenivå og i Kirkemøtet. Derimot er det nødvendig at ledelsen av prestetjenesten og de som har fått ansvar for lære og enhet utgjør en vesentlig del av Kirkerådet.»

Fagforbundet uttaler:

«Med tidligere ansvarsportefølje fremsto presteandelen fornuftig. Prestenes særstilling som statens representanter utgjorde videre en viktig forutsetning for embetets mandat. Med selvstendigjøringen av Den norske kirke og Kirkerådets nåværende og fremtidige ansvar, synes det ikke forsvarlig å øke presteandelen. Det er etter Fagforbundets mening grunn til å diskutere i hvilken grad embetet skal representeres i rådet og i hvilken grad det kan forutsettes at teologisk kompetanse først og fremst gjøres tilgjengelig for Kirkerådet gjennom sekretariatets saksbehandling. Videre bør det ses på hvordan soknets og eventuelt mangfoldet av stillingsgruppers interesser skal kunne sikres. Dette aktualiseres i stor grad av forslaget til rammelov og

prosessene knyttet til utforming av en helhetlig kirkeordning. Men også den økte vektleggingen av vigsling, med en tettere kobling mellom bispedømme og den vigslede ansatte, synes å forsterke denne problematikken.»

Antall leke kirkelig tilsatte

Når det gjelder leke kirkelig tilsatte i Kirkerådet, har noen av uttalelsene gjengitt ovenfor knyttet til prester også inneholdt høringsinstansenes stillingtaken til antall leke kirkelig tilsatte.

Hamar biskop, Hamar bispedømmeråd, Møre bispedømmeråd, Tunsberg biskop, Tunsberg bispedømmeråd, Presteforeningen, KA, Borg bispedømmeråd, Kirkelig undervisningsforbund og Åpen folkekirke går inn for å videreføre dagens ordning med en lek kirkelig tilsatt i Kirkerådet. Et simpelt flertall i *Oslo bispedømmeråd* anbefaler å øke andelen til to leke kirkelig tilsatte.

Agder og Telemark bispedømmeråd, Bjørgvin bispedømmeråd, Stavanger bispedømmeråd, Sør-Hålogaland biskop og Nidaros bispedømmeråd mente at det ikke bør være en egen kvote for lek kirkelig tilsatt, men at de leke kirkelig tilsatte som er medlemmer i Kirkemøtet bør være valgbare til Kirkerådet på linje med de leke medlemmene. *Agder og Telemark bispedømmeråd* peker på at: «Dersom det legges for mange føringer på kvotering av ulike kategorier/grupper vil til slutt valget av medlemmer til Kirkerådet bli en teknisk fordeling av representanter fra ulike kategorier, og ikke et reelt valg.» *Sør-Hålogaland bispedømmeråd* var delt i spørsmålet.³

Bispemøtet uttaler:

«Kategorien lek kirkelig tilsatt er ikke helt uproblematisk. En gruppe av kirkens ansatte utgjør et eget valgmandtall som velger en representant, likevel uten at denne er en ansattrepresentant i vanlig forstand. Det er i denne sammenheng viktig å ha klart for seg at prester og biskop i KR ikke er der som representanter for en gruppe ansatte, men som representant for tjenesten med Ord og sakrament.

Antallet i denne kategorien bør ikke økes, snarere vurderes tatt bort.»

Fagforbundet uttaler:

«Det er viktig at mangfoldet av ansattes interesser og kompetanse gjøres tilgjengelig for Kirkerådet. Som nevnt stiller vi oss imidlertid spørrende til hvorvidt dette sikres gjennom ansattrepresentasjon i Kirkerådet. I dag er flertallet av leke ansatte i bispedømmerådene trosopplæringsmedarbeidere. Ellers finner vi en kantor og noen få kirkeverger. Dette utvalget representerer ikke mangfoldet samarbeidsfellesskapet i Den norske kirke utgjør, og kan ses som et uttrykk for hvilke stillingsgrupper som gis mulighet til å bli synlig, danne nettverk og gjøre seg valgbare. Slik prestene i kirkerådet ikke uten videre kan ses som ansattrepresentanter, er det og vanskelig å plassere de leke ansatte i en slik kategori. Like vel blir det prinsipielt utfordrende at ansatte i den ene arbeidsgiverlinjen sitter i et organ som potensielt binder den ansattes arbeidsgiver, uten at arbeidsgiver er representert – særlig når denne

³ Det var fire medlemmer som stemte for at det bør være en lek kirkelig tilsatt og fire medlemmer som stemte for at leke tilsatte skal kunne velges på ordinær kvote. Ett medlem unnlot å stemme, kfr. kirkeloven § 30 annet ledd.

arbeidsgiveren er et demokratisk, lokalt organ. Denne problematikken mener Fagforbundet kun kan løses ved å tenke nytt og helhetlig om sammensetningen av Kirkemøtet og Kirkerådet.»

Presteforeningen uttaler:

«Representasjon av lek kirkelig tilsatte i Kirkerådet følger ikke av prinsippet om samvirke mellom embete og råd. Den kan også gi inntrykk av at prester og lek kirkelig ansatte sitter i Kirkerådet som ansatterepresentasjon, og ikke som uttrykk for samvirket embete-råd. Presteforeningen foreslår likevel ikke endringer på nåværende tidspunkt. Antallet lek kirkelig tilsatte opprettholdes.

Ved en senere gjennomgang av reglene for valg av Kirkeråd, bør prinsippet for denne representasjonen klargjøres.»

Borg biskop uttaler:

«Ansattes deltagelse i beslutningsprosessen bør sikres større representativitet og bredde ved en prosessorientert saksbehandling der fagorganisasjonene er viktigste aktør. Heller ikke lek ansatte bør derfor sitte i Kirkerådet. Et alternativ kan være at to ledere for fagorganisasjonene som representerer ulike yrkesgrupper gis tale- og forslagsrett på linje med leder i Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd og Ufung.»

8.3.3 Kirkerådets vurderinger

Når det gjelder antallet prester, legges det til grunn at det uansett skal være en særskilt representasjon av prestatjenesten. Det er imidlertid et spørsmål om hvilken balanse det skal være mellom prestatjenesten – inkludert biskopen – og leke medlemmer i Kirkerådet. På den ene siden har en høringsinstanser som går inn for å redusere andelen prester til 20 eller 25 prosent, eller redusere antallet prester til to, i tillegg til biskopen. På den andre siden har en Bispemøtet og enkelte biskoper, som går inn for å styrke den geistlige representasjonen i Kirkerådet, herunder vurdere om det bør gis rom for at flere biskoper gis plass i rådet. I mellom er det høringsinstanser som ønsker å videreføre dagens antall prester. Kirkerådet anbefaler at antallet prester videreføres som i dag.

Det er også et spørsmål om en bør vurdere å innføre en ny kategori representasjon i Kirkerådet knyttet til vigslede, da disse ikke egentlig dekkes av kategorien *lek kirkelig tilsatt*.⁴ Dette kompliseres imidlertid av at den gjeldende sammensetningen i Kirkemøtet ikke garanterer at det blir valgt inn vigslede i Kirkemøtet, utenom prester. Av hensyn til forsvarlig behandling av kirkevalgreglene, har Kirkerådet i arbeidet med kirkevalgreglene slått fast at det er nødvendig å videreføre Kirkemøtets sammensetning i hvert fall i en overgangsperiode for valgperioden 2020–2024. Med et krav om at Kirkerådets medlemmer skal være medlemmer av Kirkemøtet, vil det derfor ikke være mulig å sikre at det blir valgt inn vigslede medarbeidere i Kirkemøtet som igjen kan velges til Kirkerådet. Det synes derfor lite aktuelt å gå inn for en slik ordning for Kirkerådet på nåværende tidspunkt.

Når det gjelder antall leke kirkelig tilsatte i Kirkerådet, deler høringsinstansene seg. Ti høringsinstanser tar til orde for å videreføre ordningen med en lek kirkelig tilsatt,

⁴ I regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet § 6-2 første ledd er det imidlertid klart at disse i dag er dekket av betegnelsen i rettslig forstand.

mens fem høringsinstanser mener at kvoten med leke kirkelig tilsatte bør avvikles, slik at disse heller kan velges som leke medlemmer til Kirkerådet. På denne bakgrunn foreslår Kirkerådet at antallet leke kirkelig tilsatte videreføres.

8.4 Lederne i Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd

8.4.1 Forslag i høringsnotatet

Siden 16. juni 2006 møter lederne i Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd med tale- og forslagsrett i Kirkerådet. Bakgrunnen for denne ordningen var et ønske om å styrke samhandlingen mellom de tre sentralkirkelige rådene ved at lederne kunne bringe inn perspektiver fra Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd i Kirkerådet, jf. komitémerknad 7 i sak KM 12/05. Da Kirkemøtet behandlet saken i 2005 forelå det et forslag om at lederne av Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd skulle bli ordinære medlemmer av Kirkerådet. Kirkemøtekomiteen uttalte:

«Komiteen meiner at denne saka må sjåast i samanheng med dei strukturendringane i kyrkja som er under utgreiing. Denne prosessen medfører at heile den kyrkjelege rådsstrukturen vert vurdert og kan verte endra. På denne bakgrunn finn komiteen at det ikkje er tenleg å gjere vesentlege endringar i samansetjinga av og forholda mellom dei sentralkyrkjelege råda no.

(...)

Komiteen er i prinsippet open for å utvide KR med to medlemmer, men meiner at det ikkje er naudsynt for å oppnå den samhandlinga mellom råda som ein ønskjer. Den endringa som no vert foreslått, vil på grunn av dei store endringsprosessane i kyrkja vere av førebels karakter og bør difor ikkje nedfellast i Kyrkjelova. Komiteen foreslår difor at dei to rådsleiarane møter fast i KR med tale- og forslagsrett, med nestleiarane i dei respektive råda som vara» (komitémerknad 6 og 9 i sak KM 12/05).

I Kirkemøtets behandling av saken ble komiteens innstilling vedtatt; et alternativt forslag om å gjøre de nødvendige endringene i kirkeloven § 25 for å gi plass til disse to rådslederne falt mot 19 stemmer, jf. protokollen fra Kirkemøtet 2005 side 113.

Ettersom kirkeloven § 25 er endret fra 1. januar 2017, kan det være aktuelt å vurdere dette spørsmålet på nytt. Saken om sammensetning av Kirkerådet kommer imidlertid tidligere enn forslaget til ny kirkeordning. I forbindelse med utarbeidelsen av forslaget om ny kirkeordning kan spørsmålet om den kirkelige rådsstrukturen bli vurdert endret. Det er derfor et spørsmål om det er hensiktsmessig på nåværende tidspunkt å fatte vedtak som forutsetter en spesiell organisering av de sentralkirkelige råd.

8.4.2 Høringsinstansenes synspunkter

Det var bred oppslutning i høringen om at lederne i Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd fortsatt bør delta i Kirkerådet med møte-, tale- og forslagsrett. Dette fikk støtte fra *Bispemøtet, Borg biskop, Borg bispedømmeråd, Sør-Hålogaland bispedømmeråd, Sør-Hålogaland biskop, KA, Agder og Telemark bispedømmeråd, Hamar biskop, Hamar bispedømmeråd, Møre bispedømmeråd, Oslo bispedømmeråd, Tunsberg biskop og Tunsberg bispedømmeråd, Nidaros*

bispedømmeråd, Stavanger bispedømmeråd, Det teologiske menighetsfakultet, Kirkelig undervisningsforbund, Presteforeningen og Åpen folkekirke. Flere av høringsinstansene peker på at det i utarbeidelsen av ny kirkeordning kan bli vurdert om den kirkelige rådsstrukturen bør endres, og finner derfor ikke å foreslå endringer på nåværende tidspunkt. Nord-Hålogaland bispedømmeråd og Nord-Hålogaland biskop ga uttrykk for at lederne også bør få stemmerett. Nord-Hålogaland bispedømmeråd uttaler:

«Nord-Hålogaland bispedømmeråd mener det er naturlig at Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd er representerte i Kirkerådet. Disse to rådene har sentrale roller i kirkens arbeid, og tilfører rådet viktige impulser og perspektiver. Siden det er naturlig at rådene er representerte i Kirkerådet, er det også naturlig at deres representanter har stemmerett i Kirkerådet på linje med de andre medlemmene.»

Fagforbundet mener i hovedsak: «at de som møter i rådet med tale og forslagsrett også må ha stemmerett. Vi ser gode grunner til at samisk kirkeråd skal ha full representasjon», men er «tilbøyelig til å mene at bidragene [fra Mellomkirkelig råd] kan sikres gjennom sekretariatets saksforberedelser.»

Bjørgvin bispedømmeråd «ønsker at alle representantar i Kyrkjerådet har stemmerett. Som ein følge av det, bør ikkje leiarane frå andre demokratisk valde råd, her MKR og Samisk kyrkjeråd, ha tale- og forslagsrett.»

8.4.3 Kirkerådets vurderinger

På bakgrunn av høringen anbefaler Kirkerådet å videreføre ordningen hvor lederne av Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd deltar i Kirkerådet med møte-, tale- og forslagsrett.

8.5 Ungdomsrepresentasjon i Kirkerådet

8.5.1 Forslag i høringsnotatet

I regler for valg av Kirkeråd heter det at nominasjonskomiteen skal tilstrebe at kandidatlisten til valget inneholder en andel kandidater som er under 30 år på minst 20 prosent (hvis mulig). I praksis har det imidlertid vist seg vanskelig å få innvalgt unge representanter i Kirkerådet. Ved valget av Kirkerådet i 2016 ble det ikke valgt noen kandidater under 30 år. Det aktualiserer et spørsmål om det bør vurderes en egne kvote for unge representanter i Kirkerådet eller en annen måte å sikre at det blir representasjon av unge i Kirkerådet. Ungdommens kirkemøte anbefalte i 2012 at det skulle fastsettes krav om minst 20 prosents ungdomsrepresentasjon i sentralkirkelige råd i ny kirkeordning (sak UKM 07/12).

Et annet forslag som har vært fremmet i forbindelse med saken om *Veivalg for fremtidig kirkeordning* innebærer at lederen av Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål gis møte-, forslags- og talerett i Kirkerådet, på lik linje med dagens ordning med lederne i Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd. En forutsetning er at lederen av Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål velges av Ungdommens kirkemøte, i stedet for å bli oppnevnt administrativt av Kirkerådet som i dag, samt at lederen er blant UKMs delegater på Kirkemøtet. Et argument for en slik ordning vil kunne være at det sikrer en valgt talsperson for

ungdomsdemokratiet i Kirkerådet, uavhengig av om det blir valgt unge medlemmer av Kirkerådet eller ikke. Et argument imot en slik ordning er at det vil kunne svekke mulighetene for at det velges inn unge medlemmer i Kirkerådet i det ordinære valget, fordi det etableres en parallell ordning med representasjon fra unge.

Spørsmål om ungdomsdemokratiets representasjon i Kirkerådet inngikk i en sak som Ungdommens kirkemøte behandlet høsten 2017 (sak UKM 7/17).

8.5.2 Høringsinstansene og Ungdommens kirkemøtets synspunkter

Kirkerådet spurte høringsinstansene om de hadde synspunkter på hvordan ungdomsrepresentasjon i Kirkerådet kan ivaretas. Parallelt med høringen behandlet Ungdommens kirkemøte en sak om ungdomsdemokratiet i ny kirkeordning. Ungdommens kirkemøte 2017 uttaler i sak UKM 7/17 at:

«Ungdommens kirkemøte mener at Kirkerådets sammensetning må endres slik at det fastsettes et krav om at to av medlemmene i Kirkerådet må være under 30 år ved valget.»

Samtidig uttaler Ungdommens kirkemøte 2017 at:

«Ungdommens kirkemøte mener at lederen av utvalg for ungdomsspørsmål skal velges av Ungdommens kirkemøte og gis møte-, tale- forslag- og stemmerett i Kirkerådet for å sikre at ungdomsdemokratiet blir representert i Kirkerådet. Regelfesting av to representanter under 30 år i Kirkerådet (...) kan ikke erstatte dette.»

Når det gjelder forslaget om å innføre en kvote med krav om at minst to av medlemmene i Kirkerådet må være under 30 år ved valget, var det forholdsvis få høringsinstanser som ga uttrykk for støtte til et slikt forslag. *Nord-Hålogaland biskop* og *Nord-Hålogaland bispedømmeråd* ga uttrykk for at de gikk imot en kvotering. *Agder og Telemark bispedømmeråd* mente det «bør være så få retningslinjer som mulig for sammensetningen av Kirkerådet, dette for å styrke demokratiet».

Forslaget om å gi lederen av Utvalg for ungdomsspørsmål, eventuelt en annen valgt representant fra Ungdommens kirkemøte, møte-, tale- og forslagsrett i Kirkerådet, på lik linje med lederne av Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd, fikk klar støtte i høringen. *Agder og Telemark bispedømmeråd*, *Sør-Hålogaland biskop*, *Sør-Hålogaland bispedømmeråd*, *Borg biskop*, *Borg bispedømmeråd*, *Hamar biskop*, *Hamar bispedømmeråd*, *Oslo bispedømmeråd*, *Tunsberg biskop*, *Tunsberg bispedømmeråd*, *Det teologiske menighetsfakultet*, *Kirkelig undervisningsforbund*, *Nidaros bispedømmeråd*, *KA*, *Presteforeningen* og *Åpen folkekirke* gir støtte til dette. Det samme gjør *Nord-Hålogaland biskop* og *Nord-Hålogaland bispedømmeråd*, som også mener at representanten bør ha stemmerett. *Bispemøtet* og *Fagforbundet* er også åpne for å gi vedkommende stemmerett. *Bispemøtet* uttaler:

«Bispemøtet vil understreke at dersom det skal sikres deltagelse av personer under 30 år i Kirkerådet, må dette skje med en reell demokratisk deltagelse, altså med stemmerett. Det kan vurderes om det skal settes som et krav at ett (eller flere) av de ordinære medlemmene i Kirkerådet må være under 30 år. Eventuelt kan det løses ved at leder i Utvalg for ungdomsspørsmål (Ufung) gis

plass i Kirkerådet, men dette må i så fall også forutsette at leder av MKR og SKR har stemmerett.»

Møre bispedømmeråd uttaler:

Ungdomsrepresentasjonen skal i hovudsak bli sikra gjennom valreglane vi har i dag. Ungdomens kyrkjemøte nominerer eit vist antal representantar der Kyrkjemøtet vel ein representant til Kyrkjerådet. Det er delte meiningar i bispedømmerådet om representanten bør får stemmerett eller kun får møte-, uttale og forslagrett i Kyrkjerådet.»

Åpen folkekirke mener at «det bør være en forutsetning at lederen av Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål velges av Ungdommens kirkemøte, samt at lederen er blant UKMs delegater på Kirkemøtet.»

Stavanger bispedømmeråd «mener at det ikke er nødvendig at det etableres særskilte ordninger for ungdomsrepresentasjon i Kirkerådet.»

Blant de andre høringsinstansene som uttalte seg om det, var det støtte til å fastholde intensjonen om å velge minst 20 prosent under 30 år av medlemmene i Kirkerådet.

8.5.3 Kirkerådets vurderinger

Intensjonen om å velge minst 20 prosent under 30 år av medlemmene i Kirkerådet bør fastholdes, gjennom at det i saken om regler for valg av Kirkerådet på Kirkemøtet 2019, fastslås at nominasjonskomiteen må nominere 20 prosent kandidater under 30 år til valget.

Det kan tenkes noen alternativer:

1. Det etableres en egen kvote hvor det fastsettes et krav om at to av medlemmene i Kirkerådet må være under 30 år ved valget. Kandidatene må være medlem av Kirkemøtet. Et slikt alternativ sikrer at det er Kirkemøtet som foretar valget og kan holde vedkommende ansvarlig.
2. Ungdommens kirkemøte nominerer et antall kandidater under 30 år til Kirkerådet som Kirkemøtet velger blant. Kandidatene trenger ikke være medlem av Kirkemøtet. Den eller de valgte medlemmene under 30 år får stemmerett. Et slikt alternativ sikrer at det er Kirkemøtet som foretar valget og kan holde vedkommende ansvarlig.
3. Lederen av Utvalg for ungdomsspørsmål blir medlem av Kirkerådet med alle rettigheter, herunder stemmerett. Det regelfestes at lederen av Utvalg for ungdomsspørsmål skal velges av Ungdommens kirkemøte og bli en del av Ungdommens kirkemøtes representanter på Kirkemøtet.
4. Lederen av Utvalg for ungdomsspørsmål gis møte-, tale- og forslagsrett i Kirkerådet. Det regelfestes at lederen av Utvalg for ungdomsspørsmål skal velges av Ungdommens kirkemøte og bli en del av Ungdommens kirkemøtes representanter på Kirkemøtet.

For ordens skyld skal det presiseres at dersom det velges noen medlemmer av Kirkerådet som ikke er medlem av Kirkemøtet som foreslått i enkelte av alternativene ovenfor, vil disse ikke bli medlemmer av Kirkemøtet. I stedet vil det være naturlig å fastsette at disse vil ha tale- og forslagsrett i Kirkemøtet, slik

ordningen er for avtroppende kirkerådsmedlemmer i dag, jf. Kirkemøtets forretningsorden § 1-4.

På bakgrunn av høringen anbefales alternativ 4, hvor lederen for Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål gis møte-, tale- og forslagsrett i Kirkerådet, på bakgrunn av forutsetningene omtalt ovenfor.

En eventuell endring av sammensetningen i Kirkerådet generelt er foreslått iverksatt fra valget av Kirkerådet i 2020. Når det gjelder lederen for Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål, er det imidlertid mulig å la en iverksettelse av vedkommendes deltakelse i Kirkerådets møter tre i kraft fra et tidligere tidspunkt, ettersom dette eventuelt vil bli regulert av regler for Kirkerådets virksomhet. Kirkemøtet kan i 2018 fastsette en endring av regler for Kirkerådets virksomhet § 4 nr. 6, og overlate til Kirkerådet å vedta når endringen skal tre i kraft. Da vil Kirkerådet kunne gjøre de tilpasninger av statutter for Ungdommens kirkemøte og statutter for Utvalg for ungdomsspørsmål som er nødvendige for at det klart fremgår at lederen av utvalget må bli valgt av Ungdommens kirkemøte og bli en del av Ungdommens kirkemøtes representanter på Kirkemøtet.⁵ Etter at Ungdommens kirkemøte velger lederen av Utvalg for ungdomsspørsmål, kan Kirkerådet gjøre vedtak om at bestemmelsen skal tre i kraft. Det foreslås derfor at Kirkemøtet allerede i 2018 gjør en slik regelendring, se forslag til vedtakspunkt 3.

9. Varamedlemmer

9.1 Forslag i høringsnotatet

Det er fastsatt i loven at det skal velges et antall medlemmer med personlige varamedlemmer. Kirkerådet la i høringsnotatet til grunn at denne bestemmelsen åpner for at Kirkemøtet kan bestemme antallet personlige varamedlemmer. Det er et spørsmål om det bør være ett personlig varamedlem eller to personlige varamedlemmer per medlem. I lys av at Kirkemøtet en gang årlig kan foreta suppleringsvalg, legges det til grunn at ett personlig varamedlem vil være tilstrekkelig. For biskopens del er det fastsatt at Bispemøtet skal velge ett varamedlem.

9.2 Høringsinstansenes synspunkter

13 høringsinstanser ga uttrykk for at ett personlig varamedlem ville være tilstrekkelig, ettersom Kirkemøtet kan foreta suppleringsvalg årlig. To høringsinstanser tok til orde for at det bør være to personlige varamedlemmer per medlem. *Agder og Telemark bispedømmeråd* uttaler:

«Det har i praksis vist seg at et varamedlem ikke er tilstrekkelig. Ofte har heller ikke varamedlemmet anledning til å møte ved forfall. Da blir en plass stående tom. Det vil derfor være fornuftig å ha 2 personlige varamedlemmer pr. representant for, så langt som mulig, å sikre representasjon fra alle bispedømmer i hvert møte.»

Nidaros bispedømmeråd uttaler:

⁵ Statutter for Utvalg for ungdomsspørsmål pkt. 5 slår i dag fast at «sekretariatet utpeker leder for utvalget», jf. vedlegg til sak KR 13/04.

«Dersom hvert bispedømme skal være representert i Kirkerådet (jfr. svar på spørsmål 2), bør hver representant ha personlig varamedlem. I annet fall, bør det være vararepresentanter for hver kategori (lek, geistlige).»

Borg bispedømmeråd uttaler:

Borg bispedømmeråd mener at det ikke bør velges varamedlemmer til representantene i Kirkerådet. Størrelsen på Kirkerådet og den nødvendige forutsigbarheten og dynamikken i Kirkerådets arbeid, taler for at inntreden av varamedlemmer vil virke mot sin hensikt. Hvis medlemmer i Kirkerådet frafaller i løpet av valgperioden, kan nye medlemmer velges ved suppleringsvalg på Kirkemøtet.

Borg biskop gir uttrykk for tilsvarende syn.

9.3 Kirkerådets vurderinger

Det vises til at det var et flertall av høringsinstansene som tok til orde for at det ville være tilstrekkelig med ett personlig varamedlem, ettersom Kirkemøtet årlig kan foreta suppleringsvalg. Samtidig var det et par høringsinstanser som viste til at praktiske grunner kan tilsi at en velger to personlige varamedlemmer per medlem.

Når det gjelder Nidaros bispedømmeråds forslag om at det bør være vararepresentanter for hver kategori (lek, geistlige), i det tilfelle det ikke blir representasjon fra hvert bispedømme i Kirkerådet, vises det til at kirkeloven § 25 første ledd fastsetter at det skal velges *personlige* varamedlemmer. Det er altså ikke rettslig adgang – innenfor gjeldende rettstilstand – til å velge varamedlemmer etter kategori. Dersom det er ønskelig, vil en imidlertid fra 2020 kunne endre valgreglene for å sikre en slik tilpasning.

Kirkeloven § 25 første ledd slår fast at «Kirkerådet består av et antall medlemmer med *personlige varamedlemmer* valgt av Kirkemøtet og en biskop med varamedlem valgt av Bispemøtet.» Denne bestemmelsen innebærer at det innenfor dagens kirkelov, ikke er åpning for en ordning uten varamedlemmer.

Kirkerådet anbefaler at det innføres en ordning med to personlige varamedlemmer per medlem i Kirkerådet. I praksis har det vært situasjoner hvor både medlemmet og vedkommende varamedlem har meldt gyldig forfall til et møte. I slike situasjoner ville det vært hensiktsmessig med ytterligere ett varamedlem som kunne innkalles. To varamedlemmer per medlem sammenfaller også med antallet varamedlemmer ved valg av prest, lek kirkelig tilsatt, døvemenighetenes representant og samiske representanter i bispedømmeråd og Kirkemøtet, jf. regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet § 1-1 annet ledd siste punktum.

10. Andre forslag fra høringen

Det var også enkelte høringsinstanser som tok opp noen andre spørsmål enn det som ble berørt i høringsnotatet.

Tunsberg bispedømmeråd ga uttrykk for at også nestleder i Kirkerådet bør velges blant de leke medlemmene. Det må i så fall gjøres ved å endre regler for Kirkerådets virksomhet § 1 nr. 2.

Oslo bispedømmeråd ønsker en helhetlig gjennomgang av ungdomsdemokratiet i Den norske kirke. Det vises i den sammenheng at ungdomsdemokratiets rolle i kirkeordningen vil inngå som en del av kirkeordningen Kirkerådet jobber med.

Bispemøtet anbefaler å innføre et krav om at biskopen må være til stede i Kirkerådet for at Kirkerådet skal kunne fatte vedtak, sml. regler om formene for bispedømmerådernes virksomhet § 5:

«Dagens regler for Kirkerådet sier i §5 at «Kirkerådet kan bare gjøre gyldig vedtak når minst halvparten av medlemmene... er tilstede». Når §6 pkt 1 i tillegg gir åpning for at det kan treffes vedtak i saker som ikke er oppført på saklisten, gjør dette til sammen at Kirkerådets behandling av lære- og liturgisaker i prinsippet ikke trenger å inkludere representant for tjenesten med Ord og sakrament. Dette er uheldig, og i lite samsvar med biskopenes læreansvar i kirken.»

Det kan være grunnlag for å gjøre endringer i regler for Kirkerådets virksomhet § 5, i tråd med Bispemøtets forslag.

Møre bispedømmeråd uttaler:

«Møre bispedømmeråd ber om at det blir arbeid for ei tydeleggjering av skillet mellom administrasjonen og det valgte Kyrkjerådet. Ei slik tydeleggjering kan bli gjort gjennom å gi administrasjonen eit nytt namn eller nemning.»

Borg bispedømmeråd er inne på det samme i sin uttalelse:

«Navnet på Kirkerådets administrasjon bør endres til «Kirkerådets sekretariat» for å gjøre et klart skille mellom det valgte Kirkerådet og administrasjonen.»

Det vises til at Kirkerådet tidligere har vurdert dette, og ga da uttrykk for at dagens ordning hvor både det demokratisk valgte rådsorganet og det administrative sekretariatet heter Kirkerådet, etter Kirkerådets vurdering bør videreføres. Dette for å understreke at sekretariatet ikke er et selvstendig organ, men gjennomfører de vedtak det valgte rådet har vedtatt, jf. Kirkerådets innstilling i sak KM 08/16.

Møre bispedømmeråd, *Fagforbundet* og *Åpen folkekirke* tok også opp spørsmålet om frikjøp av Kirkerådets leder. *Møre bispedømmeråd* mener det «bør bli vurdert at leiar av Kyrkjerådet skal bli frikjøpt inntil 100% stilling». *Fagforbundet* «anser det for å være et demokratisk problem om leder av Kirkerådet ikke får tilfredsstillende arbeidsvilkår, herunder frikjøp i full tid og tilfredsstillende kontorfasiliteter». *Åpen folkekirke* uttaler:

«Åpen folkekirke er opptatt av at de valgte rådene skal gjøres i stand til å ta det ansvaret de har fått av Den norske kirkes medlemmer. For å sikre og styrke den demokratiske innflytelsen mener vi at kirkerådets leder bør være 100 prosent frikjøpt fra sin daglige jobb, eller at det skapes en rolle som likner

en arbeidende styreleder. Det bør også vurderes hvordan forventningen til andre valgte lederverv i Den norske kirke kan styrkes.»

Spørsmålet om det bør vurderes om Kirkerådets leder skal bli frikjøpt inntil 100 prosent bør vurderes i sammenheng med lederens oppgaver og ansvar, snarere enn i sammenheng med Kirkerådet *sammensetning*. Dette er derfor et spørsmål en vil kunne komme tilbake til i forbindelse med utarbeidelsen av ny kirkeordning.

KA uttaler følgende:

«Vi viser (...) til at Kirkerådet nå har fått en ny rolle som arbeidsgiver i Den norske kirke. Som utøvende organ for Kirkemøtet, har Kirkerådet det øverste rettslige ansvar som arbeidsgiver på vegne av Den norske kirke (rettssubjektet). Dette omfatter per i dag om lag 1600 tilsatte. Det faktum at om lag 1/3 av rådets medlemmer samtidig er tilsatte arbeidstakere i virksomheten (4 prester samt preses), medfører noen styrings- og rollemessige utfordringer. Disse burde etter KAs vurdering vært bredere omtalt i høringsnotatet, selv om utfordringene et stykke på vei er håndtert gjennom etableringen av Arbeidsgiverutvalget (AGU), jf. sak KM 13/14, KM 19/16 og KM 09 /17. I mandatet for AGU heter det at rådsmedlemmer som samtidig er arbeidstakere, ikke kan velges som medlemmer til AGU. Det er gjort unntak for preses.

At flere av medlemmene i rådet formelt ikke er valgbare til AGU, fremstår likevel som formelt problematisk. Lønnsplikt er eksempelvis en av arbeidsgivers mest grunnleggende plikter. Det er derfor tvilsomt om det lar seg gjøre å se bort fra deler av det valgte Kirkeråd når det samtidig er Kirkerådet som helhet som står økonomisk ansvarlig for virksomhetens budsjett og regnskap.

Selv om noen av de utfordringer har funnet en løsning gjennom etablering av AGU, vil KA anbefale at spørsmålet om ansattes plass i det valgte Kirkeråd blir vurdert bredere og på mer prinsipielt grunnlag, herunder hvordan medbestemmelse skal ivaretas.»

Kirkerådet viser til at Kirkemøtet i 2017 vedtok et mandat for Kirkerådets arbeidsgiverutvalg, som ble opprettet for å søke å håndtere spørsmålene KA her tar opp. Kirkemøtet har i 2016 også behandlet arbeidsgiverspørsmål i bredere forstand i sak KM 04/16. Anliggendet som KA her tar opp ligger utenfor denne sakens ramme, men vil eventuelt kunne bli vurdert i forbindelse med utarbeidelsen av den fremtidige kirkeordning.

11. Konsekvenser for utforming av valgreglene i etterkant av Kirkemøtet i 2018

Som nevnt innledningsvis, er det lagt opp til at Kirkemøtet i 2018 gjør vedtak om sammensetningen, herunder om hvem som kan velges til leder. Kirkerådet vil deretter forberede en sak til Kirkemøtet i 2019 om regler for valget, slik at Kirkemøtet i 2020 kan velge et nytt Kirkeråd med den sammensetningen Kirkemøtet fastsetter at den skal ha i 2018. Endringen av sammensetning vil med andre ord ha virkning fra kirkerådssvalget i 2020.

Kirkerådet vil for ordens skyld understreke at kravene til hvordan Kirkerådet skal være sammensatt vil ha betydning for utformingen av valgreglene. De gjeldende reglene medfører at valget må gjennomføres i tre omganger for å sikre at kravene til Kirkerådets regelfestede sammensetning blir ivaretatt. Etter dagens ordning skal først lederen av Kirkerådet velges ved særskilt avstemning. Deretter velges ti medlemmer, ett fra hvert av de bispedømmerådene som leder ikke ble valgt fra og innen kategoriene lek og geistlig. Ved opptellingen kåres først de to leke kandidatene som har fått flest stemmer til medlem av Kirkerådet. Deretter kåres den geistlige kandidaten som har fått flest stemmer. Denne prosedyren gjentas to ganger til ni medlemmer er kåret. Hver gang en kandidat blir kåret til medlem strykes de øvrige kandidatene fra det respektive bispedømmeråd fra denne valgomgangen. Til medlem av Kirkerådet fra det siste bispedømmet kåres den kandidat som har høyest stemmetall, uavhengig av kategori dersom valgt leder av Kirkerådet er lek. Dersom valgt leder av Kirkerådet er prest blir den leke kandidaten med høyest stemmetall kåret til medlem. Etter at resultatet av ovenstående valg foreligger, foretas valg av de resterende tre medlemmer, hvorav én lek kirkelig tilsatt dersom denne ikke er valgt som leder. Disse kan velges fra samtlige bispedømmer.

Andre former for sammensetning vil kunne gjøre gjennomføringen av valget enklere eller vanskeligere enn i dagens situasjon. Etter Kirkerådets vurdering bør det imidlertid være de prinsipielle vurderingene av hvem som skal være medlemmer i rådet som er avgjørende, snarere enn hvordan en sammensetning påvirker valggjennomføringen.

I saken om nye regler for valg av Kirkerådet kan det også være aktuelt å vurdere om valget skal gjennomføres som et flertallsvalg som i dag, eller om det er aktuelt å gjennomføre valget som et forholdstallsvalg med utgangspunkt i flere eventuelle lister som stilles av ulike grupper i Kirkemøtet.⁶ Hvordan dette eventuelt vil la seg gjøre vil være avhengig av de kravene som Kirkemøtet fastsetter i 2018.

12. Konsekvenser for kjønn og likestilling

Kirkerådets sammensetning må også ses i sammenheng med konsekvenser for kjønn og likestilling. Noen høringsinstanser tok opp spørsmålet om representasjon av begge kjønn:

«Representasjon av begge kjønn

Oslo bispedømmeråd mener i tråd med tidligere uttalelser og Strategiplan for likestilling mellom kjønn i Den norske kirke, at det bør tilstrebes minst 40 prosents representasjon av begge kjønn i Kirkerådet. Dette aspektet er ikke omtalt i høringsnotatet fra Kirkerådet»

Dette er et betimelig innspill. Det vises til at det i gjeldende regler for valg av Kirkerådet er fastsatt et krav til nominasjonskomiteen om at den «skal tilstrebe at begge kjønn er representert med ikke mindre enn 40 prosent på den samlede kandidatliste». Dette vil være naturlig å videreføre dette kravet i reglene vil bli behandlet av Kirkemøtet i 2019.

⁶ Dagens ordning med flertallsvalg kan i ytterste konsekvens innebære at kun de som har flertall i Kirkemøtet kan bli representert i det utøvende organet, mens forholdstallsvalg med flere lister vil kunne bidra til at det utøvende organet har en proporsjonal representasjon av ulike grupper som eventuelt fremmer lister i Kirkemøtet. Sistnevnte har til en viss grad en parallell i den kommunale formannsskapsmodellen.

13. Økonomiske og administrative konsekvenser

Antallet medlemmer vil ha betydning for kostnader i forbindelse med gjennomføring av møter, herunder reiseutgifter, overnatting, tappt arbeidsfortjeneste og møtegodtgjørelse. I gjennomsnitt anslås det at utgiftene per medlem er ca. kr 55 000,- per år (inkludert tappt arbeidsfortjeneste). Leder av Kirkerådet holdes da utenom.

Tabell 1. Anslag for kostnader knyttet til Kirkerådets medlemmer og møteberettigede (utenom leder)

Antall medlemmer	Kostnader
12+3 (uten leder 11+3)	Ca. 770 000
13+3 (uten leder 12+3)	Ca. 825 000
14+3 (uten leder 13+3)	Ca. 880 000
15+3 (uten leder 14+3)	Ca. 935 000
16+3 (uten leder 15+3)	Ca. 990 000
17+3 (uten leder 16+3)	Ca. 1 045 000

Dette betyr at kostnadene knyttet til dagens 15 medlemmer samt lederne av Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd, med unntak av Kirkerådets leder, anslås til ca. kr 880 000. Utvidelsen med leder av Utvalg for ungdomsspørsmål anslås å medføre en økning til kr 935 000,-